

NARRATIEVE TEKSTEN NIEUWE TESTAMENT 2004-2005

(A. Merz)

EINDPAPER

Analyse Lucas 23,26-49
“Kruisiging en graflegging”

Universiteit van Utrecht

B.J. van Luijk

0327859

01-07-2005

Intro

Deze eindpaper beoogt de stof die tijdens de colleges Narratieve teksten Nieuwe Testament is behandeld te gebruiken bij de narratieve analyse van Lucas 23,26-49. Deze paper is uit een aantal onderdelen opgebouwd.

Eerst zal er een Nederlandse vertaling van de tekst getoond worden. Deze wordt vergeleken met de Griekse tekst. Deze analyse zal haar neerslag vinden in de voetnoten bij de Nederlandse tekst.

Het tweede onderdeel is een vergelijking met de synoptische parallellen, hierbij wordt de comparatieve methode gebruikt.

Ten derde zal er een narratieve analyse van de tekst plaatsvinden.

Als vierde onderdeel zal er in andere literatuur gezocht worden naar een verdere analyse van de tekst.

Afsluitend zal er een eigen reflectie op de tekst plaatsvinden.

In deze paper zal een verkorte notatie gebruik worden voor de verwijzingen naar de tekst van Lucas, hierbij zal enkel het vers tussen haakjes worden weergegeven.

Tekst Lucas 23,26-49

26 Toen Jezus werd weggeleid, hielden de soldaten een zekere Simon van Cyrene aan, die net van het veld kwam¹. Ze legden het kruis op zijn rug en lieten het hem achter² Jezus aan dragen.

27 Een grote volksmenigte volgde Jezus, evenals enkele vrouwen die zich op de borst sloegen en over hem weeklaagden.

28 Jezus keerde zich echter naar hen om en zei: 'Dochters van Jeruzalem, huil niet om mij. Huil liever om jezelf en je kinderen,

29 want weet³, de tijd zal aanbreken dat men zal zeggen: "Gelukkig wie onvruchtbaar is, gelukkig de moederschoot die niet gebaard heeft en de borst die geen kind heeft gezoogd."

30 *Dan zullen de mensen tegen de bergen zeggen: "Val op ons neer!" en tegen de heuvels: "Bedek ons!"*⁴

31 Want als dit gebeurt⁵ met het jonge hout, wat zal er dan met het verdorde hout gebeuren⁶?

32 Samen met Jezus werden nog twee anderen, beiden misdadigers, weggeleid om terechtgesteld te worden⁷.

33 Aangekomen bij de plek die de Schedelplaats⁸ heet, werd hij gekruisigd, samen met de twee misdadigers, de een rechts van hem, de ander links.

¹ "agros"; het veld, niet: de stad binnenkwam(NBV).

² Of: samen met Jezus.

³ Of: zie.

⁴ Hosea 10,8; maar bergen en heuvels zijn in citaat omgekeerd.

⁵ Of: God/men dit doet. Zie Blass & Debrunner 130₆: Over het onbepaalde "men" dat te vertalen is met zij, men of God. Hier is er voor gekozen de hele zin passief te vertalen, omdat uit de context niet goed is af te leiden welke vertaling de beste is.

⁶ Hier is de conjunctivus vertaald met een futurum, dit vanwege het verschil dat hierin tussen het klassiek grieks en NT-grieks bestaat (Blass & Debrunner 366,1).

⁷ De handeling van de terechtstelling; het uitvoeren van het doodvonnis.

34 Jezus zei: 'Vader, vergeef hun, want ze weten niet wat ze doen.'⁹ De soldaten verdeelden zijn kleren onder elkaar door erom te dobbelen¹⁰.

35 Het volk stond toe te kijken. De leiders hoorden hem en zeiden: 'Anderen heeft hij gered; laat hij nu zichzelf redden als hij de messias van God is, zijn uitverkorene!'

36 Ook de soldaten dreven de spot met hem, ze gingen voor hem staan en boden hem zure wijn aan,

37 terwijl ze zeiden: 'Als je de koning van de Joden bent, red jezelf dan!'

38 Boven hem was namelijk¹¹ een opschrift aangebracht in het Grieks, Latijn en Hebreeuws¹²: 'Dit is de koning van de Joden'.

39 Een van de gekruisigde misdadigers zei spottend tegen hem: 'Jij bent toch de messias? Red jezelf dan en ons erbij!¹³

40 Maar de ander wees hem terecht met de woorden: 'Heb jij dan zelfs geen ontzag voor God nu je dezelfde straf ondergaat?

41 Wij hebben onze straf verdiend en worden beloond naar onze daden. Maar die man heeft niets onwettigs gedaan.'

42 En hij zei: 'Jezus, denk aan mij wanneer u in uw koninkrijk komt.'

43 Jezus antwoordde: 'Ik verzeker je: nog vandaag zul je met mij in het paradijs zijn.'

44-45 Toen¹⁴ werd het rond het middaguur donker in het hele land, het zonlicht was verduisterd. De duisternis hield drie uur aan. Toen scheurde het voorhangsel van de tempel doormidden.

46 En Jezus riep met luide stem: 'Vader, in uw handen¹⁵ leg ik mijn geest.' Toen hij dat gezegd had, blies hij de laatste adem uit¹⁶.

47 De centurio zag wat er gebeurd was en loofde God met de woorden: 'Werkelijk, deze mens was een rechtvaardige!'

48 De mensen die voor het schouwspel samengekomen waren en de gebeurtenissen hadden gadeslagen, keerden terug naar huis, terwijl ze zich op de borst sloegen.

49 Alle mensen die Jezus gekend hadden waren op een afstand blijven staan, ook de vrouwen die hem vanuit Galilea gevolgd waren, zodat ze alles hadden gezien¹⁷.

⁸ Of: Schedel

⁹ In andere handschriften ontbreken deze woorden. Ik wil ze hier toch vermelden, omdat volgens mij duidelijk is dat het slaat op de soldaten, zij waren namelijk degenen die in het voorgaande vers Jezus en de misdadigers kruisigden. Dit past in de context. In de andere evangeliën is ook sprake van hun aanwezigheid. Hiermee is het commentaar dat er niemand is waarop deze uitspraak van Jezus slaat weerlegd. NB: Alleen soldaten mochten kruisigen.

¹⁰ Of: zij wierpen er het lot/de loten om.

¹¹ "kai"; hier vertaald met namelijk. Zie Blass & Debrunner over kai (442,6a).

¹² Soms toegevoegd. Ook: met Griekse, Romeinse en hebreeuwse letters.

¹³ Of: Indien U de Christus bent, verlos Uzelf en ons.

¹⁴ "kai"; hier vertaald met toen. Zie Blass & Debrunner over kai (442₁₀). Het wordt hier vertaald met een bepaling van tijd.

¹⁵ "eis cheiras sou"; is hier vertaald met "in uw handen". Zie Blass & Debrunner over hebreeuwse beschrijvingen van prepositionele begrippen (217₄).

¹⁶ Toegevoegd: de laatste adem; Jezus sterft.

¹⁷ "horosai"; zie Blass & Debrunner (418₅) over het participium conjunctum, hier vertaald door een "finalsatz". Ook: Ziende al deze (dingen).

Comparatieve analyse

De comparatieve analyse, ook wel in Weren¹⁸ de intertekstuele methode genoemd, draait om het vergelijken van de te analyseren tekst met soortgelijke teksten; uit hetzelfde genre, hetzelfde werk of uit dezelfde context. Bij deze analyse wil ik vooral kijken naar de andere synoptische evangeliën (Mattheus en Marcus). In Mattheus gaat het om 27,32-56 en in Marcus om 15,20b-41. De teksten uit het Oude Testament die worden aangehaald of doorklinken in Lucas zal ik bij de narratieve analyse behandelen.

Lucas lijkt in het eerste vers (26) Simon van Cyrene samen met of achter Jezus het kruis te laten dragen, terwijl dit in de twee andere evangeliën minder duidelijk is. Hierin is een accent van discipelschap te lezen; Simon draagt Jezus kruis (mede) en volgt Hem.

Alle drie de evangeliën noemen deze Simon wel, laten hem van het land komen en dwingen hem tot het dragen van het kruis. Marcus heeft als toevoeging het noemen van de zonen van Simon. Het is vreemd dat Lucas deze namen niet noemt, ook omdat hij toch een goede weergave van het verhaal van Jezus wil geven¹⁹, maar wellicht waren deze namen onbekend voor het lezerspubliek.

De daarop volgende verzen heeft enkel Lucas (27-32), dit is het gedeelte waarin Jezus zich richt tot de wenende vrouwen en ze als "dochters van Jeruzalem" waarschuwt voor de aankomende ellende. Dit stuk lijkt enige sympathie voor de omstanders en vrouwen op te wekken: zij weeklagen over Jezus. Maar Jezus is bewust Gods wil aan het doen, dus Hij wil niet dat ze om Hem wenen, dat kunnen ze beter om zichzelf doen.

Alle evangelisten laten Jezus dan kruisigen op de schedelplaats (33a).

Lucas gaat dan snel verder met het eerste kruiswoord van Jezus, wat hij als enige vertelt: het vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen (34a). Er is verdeeldheid over de authenticiteit en degenen tegen wie deze uitspraak gericht is. Wel is af te leiden dat Lucas lijkt te bedoelen dat de Romeinse soldaten, of wellicht nog algemener, niet begrijpen wat ze doen. (Wie ze kruisigen?) Jezus bidt dit wellicht omdat voor God de Vader dit verschrikkelijk is: Zijn Zoon wordt gekruisigd (door onwetenden).

Wat de andere twee evangelisten dan al vermelden (het geven van de zure wijn en het verdelen van de kleren en het opschrift boven het kruis) heeft Lucas pas in respectievelijk vers 36, 34b en 38. De "zij" die de kleren van Jezus verdelen, duidt zeker op de soldaten en geeft reden om vers 34a te behouden.

Bij het opschrift voegt Lucas eraan toe dat dit opgesteld was in het Grieks, Romeins en Hebreeuws. Jezus' dood en identiteit is voor iedereen (heel de wereld) te lezen.

¹⁸ Weren, W. (1999). *Vensters op Jezus, Methoden en uitleg van de evangeliën*. Zoetermeer: Uitgeverij Meinema.

¹⁹ Lucas 1,1-4

Al de evangelisten hebben de vermelding dat Jezus tussen twee misdadigers werd gehangen (33b).

Lucas heeft niet de spot van de voorbijgangers uit Mattheus 27,39-49 en Marcus 15,29-30. Lucas vermeldt enkel dat het volk stond toe te kijken (35a). Hij geeft hier de mensen weer meer ruimte om afstand te doen van wat ze begonnen zijn.

De spot van de hogepriesters, schriftgeleerden en oudsten (uit Mattheus 27,41-43), verbuigt hij tot "de leiders" en is minder uitgebreid. Zij verbinden ook hun geloof niet meer met het wel of niet afkomen van het kruis van Jezus, maar volstaan ermee te zeggen dat Hij anderen heeft gered, laat Hem nu zichzelf redden als hij de messias is, Gods uitverkorene. Deze laatste titel is dan wel weer een toevoeging van Lucas. Lucas refereert niet aan Jezus als de koning van Israël of de Zoon van God. De leiders worden door Lucas juist in tegenstelling tot de omstanders gezet: de leiders van het volk bespotten Jezus. De Joodse autoriteiten begrijpen Jezus' doel en identiteit niet.

In vers 36-37 voegt Lucas nog toe aan de andere evangeliën dat de soldaten Jezus ook bespotten. Dit spotten van de soldaten noemt Lucas niet voordat Jezus gekruisigd wordt, waar de andere evangelisten het wel hebben. Lucas schetst hier het onbegrip van de Romeinse autoriteit: ook zij bespotten Jezus.

De andere evangelisten volstaan met het kortweg noemen van dat de twee misdadigers Jezus bespotten, Lucas heeft hier een uitgebreider verhaal (39-43). Een van de misdadigers bespot hem, maar de ander betoont berouw en wordt door Jezus het met Hem die dag nog zijn in het paradijs. Hier toont Lucas een differentiatie; in een groep is het mogelijk om een ander standpunt te hebben dan de groep. Wellicht is dit ook zo bij de omstanders/het volk. Jezus' woorden laten zien dat Hij steeds bezig is met het uitvoeren van Gods wil.

Alle drie de verhalen zijn het eens over de tijd van de duisternis, Lucas voegt nog toe: het zonlicht was verduisterd (45a).

Lucas stelt ook dat dan het voorhangsel van de tempel doormidden scheurt (45b), i.p.v. pas bij het sterven van Jezus, zoals de andere evangeliën hebben. Ehrman²⁰ noemt dit in zijn comparatieve analyse ook, hij geeft als reden dat Lucas hier mee bedoeld kan hebben dat God dan met zijn volk in het oordeel treedt. En niet dat het verbond tussen God en het joodse volk is beëindigd, zoals bedoeld kan zijn, als het voorhangsel scheurt bij Jezus' dood²¹.

De andere twee evangeliën hebben dan een kruiswoord dat Lucas niet vermeldt: Het misverstand van de omstanders rond het "Mijn God, Mijn God, waarom hebt U Mij verlaten?" (Mattheus 27,46-49 en Marcus 15,34-36). Lucas neemt hier de verwijzing naar de profeet Elia niet op. De uitspraak van Jezus past niet in een beeld van Jezus, Die bewust voor deze dood kiest, wellicht dat Lucas dit daarom weglaat²².

²⁰ B.D. Ehrman, *The New Testament: A Historical Introduction to the Early Christian Writings*, New York et. al. 3th ed. 2004, p.126.

²¹ Ibidem, p.126.

²² Ibidem, p.125.

Lucas (46a) noemt dan wel de schreeuw die door de andere evangelisten niet (?) vermeld wordt: "Vader, in Uw handen leg ik mijn geest." De anderen noemen dit een schreeuw of kreet. Deze uitspraak van Jezus past ook bij de Jezus van Lucas die bewust voor Zijn dood kiest; Hij sterft als Hij dat wil.

Daarna blaast Jezus de laatste adem uit (46b). De andere evangeliën hebben dan het scheuren van het voorhangsel, Lucas dus niet.

Mattheus heeft dan alleen het verhaal van de graven die opengaan. Alle drie de evangeliën hebben dan de uitspraak van de centurio, maar in Lucas stelt hij dat Jezus een rechtvaardige is, i.p.v. Gods zoon (47). Er is discussie over waarom Lucas "rechtvaardig" gebruikt. Het zou kunnen, omdat het voor Lucas vreemd is om een heiden Jezus hier "Gods zoon" te laten noemen. In ieder geval past het bij Lucas dat een Romein hier getuigt dat Jezus onschuldig is. Lucas (48) alleen vermeldt dan dat de mensen, zich op de borst slaand, naar huis terug keren. Alweer toont Lucas het volk als rouwig om de dood van Jezus, sympathiek dus.

In het slot vers (49) is Lucas een stuk korter in de beschrijving van de vrouwen die vanuit Galilea Jezus gevolgd zijn en nu op enige afstand staan te kijken. Lucas noemt wel dat er nog andere mensen bij staan die Jezus ook gekend hadden, maar noemt niet de namen van de vrouwen. Lucas verbindt hier weer een grotere groep met die van de vrouwen. De vrouwen, in ieder geval, zijn getuigen van Jezus' dood.

Wat door de tekst heen opvalt is Lucas' veelvuldige gebruik van het werkwoord "sozein", wat redden betekend. De spotternij focust hierop en ook Jezus' eigen uitspraken en voorbeelden. Dit sluit aan bij het thema dat Erhman voor Lucas aangeeft: Jezus, de redder van de wereld²³. En ook Green heeft het over Jezus als redder.²⁴

Narratieve analyse

De narratieve analyse zal voornamelijk gebeuren op grond van de appendix die Green in zijn boek aanbiedt²⁵.

Gebeurtenissen

In het gedeelte vinden een aantal gebeurtenissen plaats: de tocht naar het kruis(26-32), het kruisigen(33-34), het aan het kruis hangen(35-43) en het sterven van Jezus(44-49). Voor het Lucas' evangelie is dit een van de belangrijkste gebeurtenissen en heeft een sleutelrol. Andere gebeurtenissen in het evangelie leiden ook tot deze gebeurtenis. Wat vooral opvalt is de hoeveelheid referenties aan het oude testament:

(27) Zech 12,10-14 (28) Jer 9,19

(29) Jer 7,32; 16,14; 38,31 Isa 54,1-10 (30) Hos 10:8

(31) Isa 10,16-19 Jer 11,16 19 Ezek 17,24; 20,47; 24,9-10 Prov 11,31

(33) Isa 53,12 (34) Ps 22,18-19 (35) Ps 22,6-7 8-9

²³ Ibidem, p.112-131

²⁴ J.B. Green, *The Theology of the Gospel of Luke*, Cambridge 1995, p. 22-49.

²⁵ Powell, M.A. (1990). *What is narrative criticism?* Minneapolis: Fortress Press, p.103-105

(36) Ps 69,21-22 (42) Gen 40,14 Ps 106,4
 (44) Zeph 1,15 Joel 2,10; 3,3-4; 4,15 Isa 8,22 Amos 8,9
 (46) Ps 31,6 (49) Ps 38,12; 88,9

Het bescotten van Jezus gebeurt in het gedeelte maar liefst drie keer; door de leiders van het volk(35b), de soldaten(36-37) en een misdadiger(39). Naast deze conflicten is er nog het conflict dat Jezus heeft met de rouwende vrouwen(27b-31).

Karakters

De volgende karakters spelen in het gedeelte een rol:

Jezus; is gericht op het volbrengen van Gods doel, komt sympathiek over. In eerste instantie is Jezus het lijdende voorwerp, maar steeds laat Jezus zien dat Hij daar zelf voor kiest. Jezus keert zich naar de vrouwen, om ze te vertellen niet om Hem te huilen (28). In vers 34 bidt Jezus dan om vergeving en in vers 43 verzekert Hij de ene misdadiger ervan dat hij samen met Jezus in het paradijs zal zijn. Ook beveelt Jezus Zijn geest in de handen van God de Vader (46) en blies Hij de adem uit (47).

Soldaten; kruisigen en bescotten Jezus. Zij zijn eerst een hele tijd impliciet aanwezig. Ze zijn vooral op zichzelf gericht; ze verdelen Jezus kleren (34) en bescotten Jezus (36). Daarnaast bieden ze Jezus ook zure wijn aan (36), waarschijnlijk om de pijn te verzachten.

Simon van Cyrene; draagt gedwongen Jezus' kruis. Hij zou gezien kunnen worden als een discipel van Jezus, die daarom gedwongen wordt om Jezus kruis achter Hem te dragen(26).

Volk; staat er bij en kijkt er naar, rouwt. Lucas toont ons het volk hier voornamelijk stil of in rouw. Eerst volgen ze Jezus naar de Schedel (27). Dan "staren" (35) ze naar wat er gebeurt, zonder door te hebben wat er eigenlijk gebeurt. Later gaan ze rouwend weg (48) en lijkt hier een spijt uit te blijken van wat ze gedaan hebben. Ze keren dan wel weer gewoon naar huis terug (?!).

Vrouwen; rouwen. Ze zijn door Lucas duidelijk met het volk verbonden (27) en rouwen voornamelijk. Ze worden door Jezus als "dochteren van Jeruzalem" aangesproken(28). Lucas wekt medelijden met ze op vanwege wat er gaat gebeuren.

Twee misdadigers; een bespot Jezus, de ander niet. Duidelijk is dat de misdadigers echt het lijdende voorwerp zijn (32-33), ze hebben geen wil totdat de een begint te bescotten en de ander hem weer berispt (39-43). Lucas wijst erop dat de twee misdadigers echt verkeerd zijn geweest (41). De tweede misdadiger komt sympathiek over doordat hij de andere misdadiger berispt(40) en Jezus vraagt om aan Hem te denken(42). Hij toont zijn geloof in Jezus door Jezus als hebbende een koninkrijk te belijden(42). Als Jezus hem dan ook verzekert dat hij vandaag nog in het paradijs met Hem zal zijn, is hij zeker sympathiek door Lucas geschetst(43).

God de Vader; wordt door Jezus aangeropen. God de Vader is in heel het verhaal impliciet aanwezig, als Jezus Hem dan aanroept wordt dat nog eens duidelijk gemaakt (46), maar ik denk dat ook in Jezus' bede (34) hier al sprake van is. Hij wordt door Lucas geschetst als Degene met de hoogste autoriteit, waar Jezus zelf Zijn geest aan beveelt(46).

Leiders van het volk; bespotten Jezus. Zij worden in het gedeelte het meest negatief afgebeeld. Zij hebben de grootste spot (35). Het is wonderlijk dat in de spot ze belijden dat Jezus anderen heeft gered. Ze weten het a.h.w. wel, maar wijzen het (uit eigen gerechtigheid of domheid²⁶) af. De joodse leiders worden door heel het Lucas' evangelie negatief afgeschilderd en vooral in deze laatste fase van Jezus' leven komt dit nog extra naar voren (1-2 5 10 18 21 23). De leiders worden getoond als dé kracht achter Jezus' kruisiging. Ook het scheuren van het voorhangsel (45) lijkt hier naar te verwijzen.

Centurio; ziet in dat Jezus rechtvaardig is. Als Romeinse autoriteit bij het sterven van Jezus, verklaart hij Hem rechtvaardig (47). Hij looft God. De centurio wekt zo de sympathie van de lezer op.

Mensen die Jezus kenden; staan op een afstand. Ze worden onderscheiden van het volk, het gaat om mensen die Jezus van nabij kenden (49). Zij blijven staan op een afstand, wellicht om hun eigen veiligheid. Lucas kan hiermee ook benadrukken dat Jezus helemaal alleen was.

Vrouwen die vanuit Galilea gevolgd waren; zijn getuigen. Deze vrouwen worden door Lucas niet op deze plek nader genoemd (49). Maar in Lucas 8,2-3 zijn dezen wel vermeldt. Deze vrouwen worden door Lucas geportretteerd als getuigen; het horosai duidt specifiek op hen.

Het is opvallend dat wanneer onderscheidt gemaakt wordt naar handelen/spreken van de karakters, dat de handelingen voornamelijk niet vijandig t.o.v. Jezus zijn, zelfs heel vaak positief (dragen van kruis door Simon (26), volgen van Jezus (27), op borst slaan (27 48), zure wijn aanbieden (36)). Het spreken is echter voornamelijk vijandig t.o.v. Jezus (spotten (35 36 39)). De volgelingen van Jezus worden voornamelijk afgeschilderd als op afstand, stil en aanschouwend. Het volk lijkt vooral neutraal afgeschilderd te worden, met een neiging naar onwetend. De Romeinse autoriteiten lijken slechts een middel waardoor Gods grootheid bekend wordt (loven en belijdenis van centurio (47), soldaten die kruisigen (33), dobbelen om kleding als vervulling van profetie (36)), hoewel zij ook Jezus bespotten (36).

Settings

Wat betreft de **ruimte** in het gedeelte, is Jezus eerst op weg, uit de stad Jeruzalem (26). Jeruzalem wordt nog een keer expliciet genoemd wanneer Jezus zo de vrouwen aan de kant van de weg noemt (28). Jezus verlaat hiermee de kern van de Joodse religie (de tempelstad). Hij keert het de rug toe. Simon komt uit Cyrene (havenstad in het huidige Libië) en komt juist van het veld/platteland (i.t.t. de stad!) (26). Iemand die niet uit Jeruzalem komt helpt Jezus (gedwongen). De bergen en heuvels moeten bescherming bieden voor de mensen in Jeruzalem in de ellende die Jezus voorspelt (30). De volgende plek die met name genoemd wordt is de schedel(plaats) (33), daar wordt Jezus samen met de

²⁶ Powell, M.A. (1990). *What is narrative criticism?* Minneapolis: Fortress Press, p.58-67.

twee misdadigers gekruisigd. "Schedel" duidt al op de dood, is een teken van de dood. Dat Jezus in het midden wordt gehangen kan erop wijzen dat Hij tot de misdadigers werd gerekend. Het kruisigen zorgt ervoor dat men komt te hangen tussen aarde en hemel (een tussenpositie of wellicht erepositie (hooggeplaatst, tussen twee anderen)), maar ook ter aanschouwing van iedereen (als schandplaats). Soldaten gaan voor Jezus staan om Hem te bespotten en zure wijn aan te bieden (36). Bij het verdelen van de kleren (34) zijn zij dus niet voor Jezus aanwezig (anders hadden ze daar kunnen blijven, Lucas spreekt echter duidelijk ervan dat de soldaten naar Jezus komen). Jezus spreekt over het paradijs, waar Hij die dag nog aanwezig zal zijn (43). Het paradijs wordt door Jezus verbonden met Zijn koninkrijk, waar de misdadiger namelijk aan refereert. Deze plek is in één dagreis te bereiken, maar de tekst geeft niet weer hoe en waar het is. Wel kunnen we afleiden dat dit een geestelijke plek is, omdat de beide lichamen aan het kruis waren of begraven waren. Lucas noemt in vers 44 "het hele land", dit is de plek van de duisternis. Waarschijnlijk duidt Lucas hier op Israël, maar men kan het ook vertalen met het hele vaste land van de aarde. Deze duisternis die er dan in het land is kan in ieder geval ook symbolisch worden opgevat: het is duister; de krachten van het duister zijn aan de winnende hand. De tempel wordt ook nog genoemd (45); hier scheurt het voorhangsel. Lucas betreft deze plek erbij om te laten zien dat in de tempel door Jezus' sterven dingen veranderen of zijn verandert. Er scheurt een grens. De mensen die het allemaal gezien hadden (het schouwspel van Jezus' sterven) keerden terug naar huis (48), zij keren a.h.w. weer terug naar hun dagelijkse leven. Bekenden van Jezus blijven op afstand staan en vrouwen volgden Jezus vanuit Galilea (49). Zij blijven bij Jezus, zij volgen hem overal, ook al is het op enige afstand.

Opvallende **attributen** uit het tekstgedeelte zijn: Het kruis (26); dit stond symbool voor schande en dood, de kleren van Jezus (34); hier wordt om gedobbeld door de soldaten, de zure wijn (36); die Jezus aangeboden wordt, het opschrift (38); waarop de beschuldiging stond, het voorhangsel van de tempel (44); waarmee de afscheiding in de tempel of aan de buitenkant van de tempel kan zijn bedoeld. De meeste attributen zijn direct aan Jezus gerelateerd. Dit zijn dan ook allemaal attributen die Jezus' lijden en sterven beklemtonen.

Temporeel vallen de volgende dingen op in het tekstgedeelte:

Jezus waarschuwt voor een verschrikkelijke tijd die nog komt, terwijl Hij zelf een verschrikkelijke tijd doormaakt (29-31). Jezus verzekert de berouwvolle misdadiger ervan dat hij nog die dag in het paradijs zal zijn (43). De duisternis vindt plaats van het zesde uur en houdt drie uur aan (45).

De **sociale** structuren die de lezer zou moeten kennen, zijn voornamelijk de bezetting van Israël door de Romeinen, de autoriteit die de Joodse leiders hadden en de verachting van misdadigers.

Samenvattend

Al de elementen in ogenschouw nemend blijkt duidelijk dat het in dit tekstgedeelte gaat om de climax van een voortdurend conflict. De vele referenties naar het oude testament duiden op een in vervulling gaan, een tot uiting komen van iets wat al voorgezegd was. Jezus' sterven is door Jezus gewild en leidt tot redding. Deze redding is het belangrijkste onderwerp; er wordt vaak naar verwezen, door Jezus, de Joodse leiders, de soldaten en de spottende misdadiger. Het conflict wat speelt tijdens het leven van Jezus (en nog langer: het conflict tussen de mens en God) vindt hier haar hoogtepunt en einde. Alle partijen van het conflict zijn hier aanwezig: joodse en wereldse leiders, het volk, Jezus' volgelingen, zondaars (de misdadigers), Jezus en God de Vader. De Joodse en wereldse autoriteiten betonen zich de winnaars, Lucas toont met de attributen Jezus lijden, maar toch is steeds te zien dat Jezus de regie heeft. Hij blijft het doel van God (de redding) in alles trouw. Het volk krijgt de keus, net als de misdadiger, om zich tot Jezus te keren (tot redding). De volgelingen zijn Jezus' getuigen (van de redding).

Andere perspectieven

Ik wil hier nog kort ingaan op andere commentaren op het tekstgedeelte.

Anchor Bible²⁷: In dit commentaar vinden we het thema van "de weg". De weg die Jezus kiest (Fitzmyer, 1514&1519) en moet gaan, maar ook die waarop Zijn volgelingen Hem moeten volgen (idem, 1495). Er is een sterk contrast tussen Jezus en de andere karakters; het zwijgende volk en de drie spottende groepen (idem, 1501). De joodse leiders worden door Jezus vergeven van hun onwetendheid (i.p.v. de soldaten) (idem, 1503). Jezus bewerkt met Zijn dood redding voor diegenen die zich tot Hem keren (idem, 1509&1515) uit de macht van de duisternis (idem, 1519).

Word Biblical commentary²⁸: De uitvoering van de kruisiging is in handen van de Romeinen (Nolland, 1136), maar de wil ligt bij de Joodse leiders (idem, 1138). Het volk huilt om Jezus' lot, maar Jezus heeft hiervoor gekozen en wijst op hun eigen lot (idem, 1137&1139). Ze kunnen zich beter om hun eigen lot bekommeren (idem, 1138). Het volk wordt onderscheiden van de Joodse leiders, die Jezus bespotten (idem, 1144-1145&1147). Jezus blijft trouw aan Zijn roeping en vergeeft, ook onwetendheid (idem, 1148-1149). Deze vergeving is ook te zien in het voorbeeld van de berouwvolle misdadiger (idem, 1153). Hier is Jezus onschuld in terug te zien, maar ook in de centurio en het rouwende volk (idem, 1153&1159) Bij Jezus' dood zijn alle belangrijke partijen aanwezig (idem, 1160).

²⁷ Fitzmyer, J.A. (1985). *The Gospel according to Luke. X-XXIV*. (The Anchor Bible. vol. 28a). Garden City, NY: Doubleday, 1985, p.1493-1523.

²⁸ Nolland, J.(1993). *Luke 18:35-24:53*. (Word Biblical Commentary. ed. Ralph P. Martin. vol. 35c). Dallas: Word Book Publishers, p.1134-1161.

Ehrmann²⁹: Is al een aantal maal naar voren gekomen. Jezus is de redder en voert Gods plan tot en met Zijn dood uit, zodat iedereen die Hem daarin volgt (ook heidenen) en zich tot God keert redding mag ontvangen. Jezus is de profeet die waarschuwde en daarom onschuldig is gekruisigd.

Tyson³⁰: Tyson maakt gebruik van een comparatieve analyse en vindt daar een aantal belangrijke aspecten: Het Joodse publiek wordt positiever afgeschilderd: in Jezus' dood hebben zij minder aandeel dan in de andere evangeliën (Tyson, 145-148). Er bestaat wel een zeker onderscheid in een initiële acceptatie tot een uiteindelijke afwijzing. De Joodse leiders worden door Lucas in twee groepen opgesplitst: de Farizeeën en de hogepriesters. De eerste groep is meer ambivalent en conflicteert met Jezus vooral over de Torah, de tweede groep conflicteert met Jezus over de autoriteit en zij zitten achter de kruisiging van Jezus. Lucas beschrijving van Jeruzalem is ook meer ambivalent, de autoriteit in de tempel is wel de bron van het conflict met de hogepriesters. God wees deze hogepriesters en hun ideeën af en opende de deur voor heidenen. Jezus' sterven was Gods plan (idem, 170-172).

Reflectie

De uitwerking van het tekstgedeelte heeft voor mij de tekst (op)nieuw doen spreken. Het gebruik van de verschillende methoden sprak mij erg aan, hoewel ik hierdoor te weinig, naar mijn zin, echt de methodes kon gebruiken. De tijd en de ruimte ontbreekt hier al snel voor. Wat dat betreft is de opdracht wellicht te uitgebreid geweest.

Wat opvallend aan de verschillende methoden, commentaren en perspectieven is, is dat er zoveel dezelfde conclusies getrokken worden. Betekent dit dat de tekst een duidelijke betekenis heeft, of dat de verschillende methodes elkaar aanvullen? Over het algemeen blijkt dat in het tekstgedeelte Jezus tot de climax van Zijn, door God gegeven, opdracht komt. Deze opdracht houdt in dat Hij voor redding zorgt in de relatie tussen mensen en God, allereerst voor het Joodse volk (die hier negatief tegenover staat, voorop gegaan door de joodse leiders), maar ook voor de heidenen. Waar die redding in bestaat en hou die zich verhoudt tot de kruisiging van Jezus, daar wordt verschillend over gedacht. Deze verbinding zou ik graag nog uitgebreider hebben willen bekijken. Wat betekent Jezus' dood nu eigenlijk echt (voor Lucas)? Hiervoor zou het nodig zijn om Lucas' evangelie nog uitgebreider te analyseren en ditzelfde geldt voor Handelingen. Meer informatie over de tijd waarin het tekstgedeelte speelt en geschreven is, is zeer gewenst.

²⁹ B.D. Ehrman, *The New Testament: A Historical Introduction to the Early Christian Writings*, New York et. al. 3th ed. 2004, p.123-127.

³⁰ Tyson, J.B.(1986). *The death of Jesus in Luke-Acts. 1st ed.* Colombia: University of South Carolina Press, p.142-172.

Literatuur

Zie noten

Ook nog gebruikt:

- . Berkelbach van der Sprenkel, S.F.H.J. (1964). *Het evangelie van Lukas*. 's Gravenhage: Boekencentrum.
- . Bette, J. C., Brink, G. v/d & Zwiep, A. W. (1993). *Het evangelie naar Lucas* (Studiebijbel - 4). Soest: In de Ruimte.
- . Blass, F., Debrunner, A. & Rehkopf, F. (1984). *Grammatik des neutestamentlichen Griechisch, 16th edn*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- . Doble, P. (1996). *The Paradox of Salvation: Luke's Theology of the Cross*, Cambridge, Cambridge University Press.
- . Kingsbury, J.D. (1991). *Conflict in Luke: Jesus, Authorities, Disciples*. Minneapolis: Fortress Press.
- . Taylor, V. (1972). *The passion narrative of St. Luke; a critical and historical investigation*. (Society for New Testament Studies monograph series, 19. Edited by Owen E. Evans). Cambridge: Cambridge University Press.
- . Nielsen. J.T. (1983). *Het evangelie naar Lucas II*. Nijkerk: G.F. Callenbach.
- . Bijbel, NBV
- . E-sword:
 - Albert Barnes' Notes on the Bible
 - John Gill's Exposition of the Entire Bible
 - Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible
 - Word pictures in the New Testament by Archibald Thomas Robertson
 - Scofield Reference Notes (1917 Edition)
 - Treasury of Scriptural Knowledge by Canne, Browne, Blayney, Scott, and others about 1880, with introduction by R. A. Torrey.
 - John Wesley's Explanatory Notes on the Whole Bible
 - The People's New Testament (1891) by B. W. Johnson
 - Thayer's Greek Definitions
 - Strong's Exhaustive Concordance by James Strong, S.T.D., LL.D., 1890.
 - King James Version of the Holy Bible (1850 revision)